

Govor g. Bož. Raiča v državnem zboru

dne 19. marca t. l.

(Dalje.)

Silno mučno je toraj, glasovati za podrobno debato v nasvetovanem državnem proračunu, in le tista malenkost upanja, da bode slavno ministerstvo v svojem daljnem postopanju popravilo ravnanje do Slovencev, napotuje me, da hočem glasovati za državni proračun. Vendar pa moram slavno vlado vnovič opozoriti na stare in nove nepravilnosti in krivice, ki nas Slovence občutljivo, dá smrtno težé, naj slavna vlada to neprilichnost odpravi.

Slavno ministerstvo nam je že mnogokrat obetalo (čujte! čujte! na levi) a besede ni držalo, (veselost na levi) marveč dela po svojih organih na iznarodjenje slovenskega naroda. (Čujte! čujte! na desnici.)

Pred dvema letoma, ko so slovenski poslanci iz Štajerskega izročili spomenico, zagotavljali so nam, da slavna vlada ne bode več nameščevala v ozemlju slovenskega jezika uradnikov, ki bi ne znali slovenščine v besedi in v pismu. (Čujte! na desni.) A to ni tako! Pri okrajnih glavarstvih nas počasté z grofi in baroni (živahna veselost), ki znajo za silo ali pa še ne pravilno slovenskega jezikoslovja in so toraj slovenščine nezmožni. (Čujte! na desni.) Jaz sam sem videl in slišal obravnavo, katero je imel izvršiti komisar plemič s slovenskim kmetom. Bilo je to v Ptujju. Komisar ni razumel slovenski, a kmet ne nemški in pri ti priliki tudi mimika ni dosti pomagala. (Živahna veselost.) Tako z nami ravnaajo vladni organi. (Posmeh na levi.)

Slovenskim občinam se navadno nemški dopisuje (Čujte! na desni), ako gre tukaj za blagor vlade ali s posebnim povdarkom za blagor države, tudi slovensko tu in tam; pri tem pa gre opomniti, da so taki dopisi dostikrat v nasprotju z jezikovnimi pravili, in so prava slovniška mešanica.

Dušni pastir je prosil, opirajoč se na ministerski odlok dne 6. avgusta 1876, okrajnega glavarja v Ptujju, da naj slovenski dopisuje, to bi bil imel slišati okrajni glavar, a tega ni storil. Dopisovalo se je na dalje nemško; dopisi so se vračali s prošnjo, naj se vendar slovenski dopisuje. Nasledek je bil, da je berič (živahna veselost), spremljan po srenjskem predstojniku, v župnijsko hišo prišel in vročenje po sili izvršil, to se je ponavljalo večkrat, vselej je bilo plačati fl. 1. 68. (Veselost se živahno ponavlja.) Poziv na namestništvo ni pomagal nič, po slovenskem pregovoru: „Vrana vrani oči ne izkoplje.“

Nedavno okrajna sodnija v Arnežu ni rešila dopisa v slovenskem jeziku, dasiravno v tem kraji živé Slovenci, in je župnija Arnež še deloma slovenska. Davkarija v Čmureku ni hotela ljudskemu učitelju izplačati pobotnice,

ker je bila v slovenščini pisana, dasiravno ima okraj Čmurek tudi Slovence. Na tak način ravnaajo s členom XIX. in tako ravnaajo državni uradniki s Slovenci pod sedanjo vlado.

Dne 18. februarja 1884 je volil okrajni zastop v Ormužu in 15. aprila istega leta oni v Ptujju, prvomestnika. Dne 20. maja sem prašal zaradi potrjenja prvomestnika okrajnega zastopa iz Ormuža pri slavnem ministerstvu in dobil sem v odgovor: Sedaj še ni nič tukaj, pač pa je včeraj — namreč 19. maja 1884 — prišlo od ministerstva najvišje potrjenje (za drugega prvomestnika?) Drugi prvomestnik je prišel iz Moravskega in slovenščine ni zmožen. Kar se prvega prvomestnika za okrajni zastop v Ormožu na spodnjem Štajerskem tiče, je prišlo uradno pismo še le potem, ko se je o tem praševalo in se še enkrat zahtevalo od ministerstva notranjih zadev; ne vem, kje se je stvar toliko časa mudila, ali v Ptujju pri okr. glavarstvu ali v Gradcu pri c. kr. namestništvu, a to vem, da je prvomestnik Slovenec po rojstvu in mišljenju, drugi tujec in nezmožen slovenskega jezika. Pravo sodbo o pravicoljubji dotičnih političnih uradnikov v Ptujju in v Gradcu si iz tega lahko posnamemo. Dne 8. maja 1884 se je stavila interpelacija do slavnega ministerstva notranjih zadev in za deželno brambo, kar se tiče obnašanja žandarjev do črno-rumene zastave, katero so odtrgali s sopslojpa, kjer je zborovalo slovensko-politično društvo v Slovenski Bistrici. Na to vprašanje niso niti odgovorili.

Leta 1883 so hodili žandarji v okraji Ptujskem — se vé, da po naročilu okrajnega glavarstva — po gostilnah in drugih hišah v določenem kraji, v rokah so nosili listek s 17 vprašanji, ki so zadevala zadržanje in besede nekega učitelja. Zoper tega učitelja so začeli disciplinarno preiskavo in izročena je bila okrajnemu šolskemu nadzorniku, ki ga je bil poprej zatožil pri deželnem šolskem svetu. Ta učitelj, katerega prištevamo najspodobnejšim učiteljem na spodnjem Štajerskem je moral v sredi polletja odlaziti preko mej Ptujškega okraja, poglavitno zaradi tega, ker si je največ prizadejal za to, da je okrajna učiteljska konferenca sklenila, naj se drugi deželni jezik odpravi iz ljudske šole.

Ta učitelj je prosil pri c. kr. deželnem šolskem svetu za službeno doklado, niso mu je dali, dasiravno dekret, s katerim je bil predstavljen, nima besedice o tem, da bi bil predstavljen, ker bi se ni korektno obnašal. Meseca marca preteklega leta poslal sem dotično pismo najvišji učilniški oblasti, zagovarjal petletno doklado, a kljub temu, da sem prašal, nisem dosihmal ne pisem (aktov) nazaj dobil, niti kacega drugega odgovora. Tako v ustavni Avstriji. (Dalje prih.)